

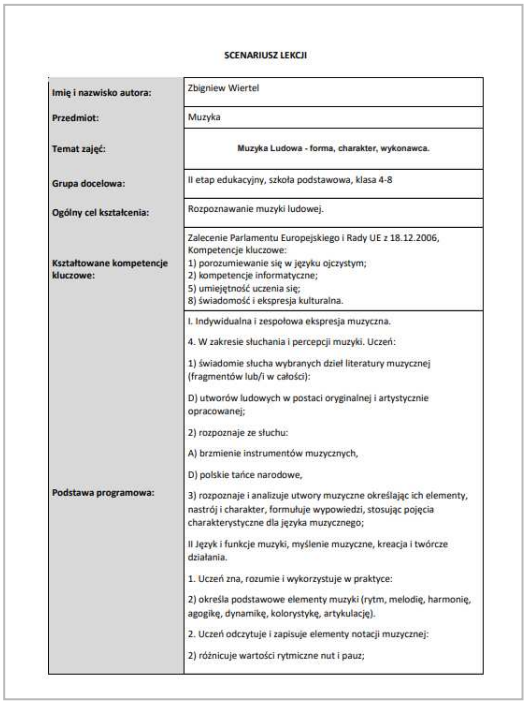
Muzyka ludowa - forma, charakter, wykonawca.

- Muzyka Ludowa - forma, charakter, wykonawca.

Źródło: online-skills.

Scenariusz dla nauczyciela:

SCENARIUSZ LEKCJI

Imię i nazwisko autora:	Zbigniew Wiertel
Przedmiot:	Muzyka
Temat zajęć:	**Muzyka Ludowa - forma, charakter, wykonawca.**
Grupa docelowa:	II etap edukacyjny, szkoła podstawowa, klasa 4-8
Ogólny cel kształcenia:	Rozpoznawanie muzyki ludowej.
Kształtowane kompetencje kluczowe:	Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady UE z 18.12.2006, Kompetencje kluczowe: 1) porozumiewanie się w języku ojczystym; 2) kompetencje informatyczne; 5) umiejętność uczenia się; 8) świadomość i ekspresja kulturalna.
Podstawa programowa:	I. Indywidualna i zespołowa ekspresja muzyczna. 4. W zakresie słuchania i percepcji muzyki. Uczeń: 1) świadomie słucha wybranych dzieł literatury muzycznej (fragmentów lub/i w całości): D) utworów ludowych w postaci oryginalnej i artystycznie opracowanej; 2) rozpoznaje ze słuchu: A) brzmienie instrumentów muzycznych, D) polskie tańce narodowe, 3) rozpoznaje i analizuje utwory muzyczne określając ich elementy, nastrój i charakter, formułuje wypowiedzi, stosując pojęcia charakterystyczne dla języka muzycznego; II Język i funkcje muzyki, myślenie muzyczne, kreacja i twórcze działania. 1. Uczeń zna, rozumie i wykorzystuje w praktyce: 2) określa podstawowe elementy muzyki (rytm, melodię, harmonię, agogikę, dynamikę, kolorystykę, artykulację). 2. Uczeń odczytuje i zapisuje elementy notacji muzycznej: 2) różnicuje wartości rytmiczne nut i pauz;

Plik o rozmiarze 465.74 KB w języku polskim

I. Indywidualna i zespołowa ekspresja muzyczna.

4. W zakresie słuchania i percepcji muzyki. Uczeń:

1) świadomie słucha wybranych dzieł literatury muzycznej (fragmentów lub/i w całości):

D) utworów ludowych w postaci oryginalnej i artystycznie opracowanej;

2) rozpoznaje ze słuchu:

A) brzmienie instrumentów muzycznych,

D) polskie tańce narodowe,

3) rozpoznaje i analizuje utwory muzyczne określając ich elementy, nastrój i charakter, formułuje wypowiedzi, stosując pojęcia charakterystyczne dla języka muzycznego;

II Język i funkcje muzyki, myślenie muzyczne, kreacja i twórcze działania.

1. Uczeń zna, rozumie i wykorzystuje w praktyce:

2) określa podstawowe elementy muzyki (rytm, melodię, harmonię, agogikę, dynamikę, kolorystykę, artykulację).

2. Uczeń odczytuje i zapisuje elementy notacji muzycznej:

2) różnicuje wartości rytmiczne nut i pauz;

5. Uczeń określa charakterystyczne cechy:

1) polskich tańców narodowych: poloneza, mazura, kujawiaka, oberka, krakowiaka;

2) wybranych polskich tańców ludowych z uwzględnieniem własnego regionu;

III. Kultura muzyczna, narodowe i światowe dziedzictwo kulturowe. Uczeń:

1. zna repertuar kulturalnego człowieka, orientując się w sztandarowych utworach z dziejów historii muzyki i współczesnej kultury muzycznej oraz wartościowej muzyki popularnej;

4. poznaje przykłady muzycznej twórczości ludowej, obrzędy, zwyczaje, tradycje swojego regionu.

Nauczysz się

rozpoznawać słuchem muzykę ludową;

rozpoznawać słuchem instrumenty muzyczne;

rozpoznawać kapele ludowe różnych regionów;

wyjaśniać rolę muzyki ludowej we współczesnym świecie;

wskazywać funkcje, jakie pełni muzyka ludowa w życiu człowieka.

Regiony folklorystyczne Polski

Folklor to materialne i niematerialne dziedzictwo kultury ludowej. Folklor regionalny składa się z wielu elementów, do których zaliczamy m.in.: stroje ludowe, sztukę ludową, obrzędy, zwyczaje, gwarę, wierzenia, podania, legendy, przysłowia, rzemiosło, budownictwo oraz muzykę. Muzyka ludowa to również szeroki zakres pieśni, tańców, instrumentów, kapel. Najbardziej znanym badaczem polskiego folkloru był etnograf Oskar Kolberg.

Folklor góralski z podhalańskim na czele jest jednym z najbardziej rozpoznawalnych nie tylko w Polsce, ale również na świecie. Charakterystyczny dla regionu jest męski taniec – zbójnicki.

2

Kaszubów wyróżnia język, który jest nie tylko gwarą, ale oddzielnym językiem regionalnym, w którym wydawane są książki i czasopisma, emitowane są programy radiowe i telewizyjne, uczniowie w szkołach uczą się tego języka, a nawet mogą zdawać maturę.

3

Z Krakowa i okolic wywodzi się krakowiak – polski taniec narodowy. Kraków słynie również z budowy szopek bożenarodzeniowych.

4

Z Kujaw wywodzi się taniec kujawiak – jeden z pięciu polskich tańców narodowych.

5

Kurpie to region na terenie Puszczy Zielonej i Puszczy Białej z reprezentacyjną wsią Kadzidło, w której do dziś pielęgnuje się dawne tradycje. Kurpie słyną także z Niedzieli Palmowej w Łysych, gdzie odbywa się konkurs na największą palmę.

6

Lubelszczyzna jest regionem, w którym krzyżowało się kilka kultur ludowych. W regionie tym powstają piękne pisanki, zdobione gorącym pszczelim woskiem, a następnie barwione.

7

Śląsk jako region Polski, najczęściej dzielony jest na odrębne części: Dolny Śląsk, Górny Śląsk i Śląsk Opolski. Ślązacy posługują się również gwarą uznaną za dialekt języka polskiego.

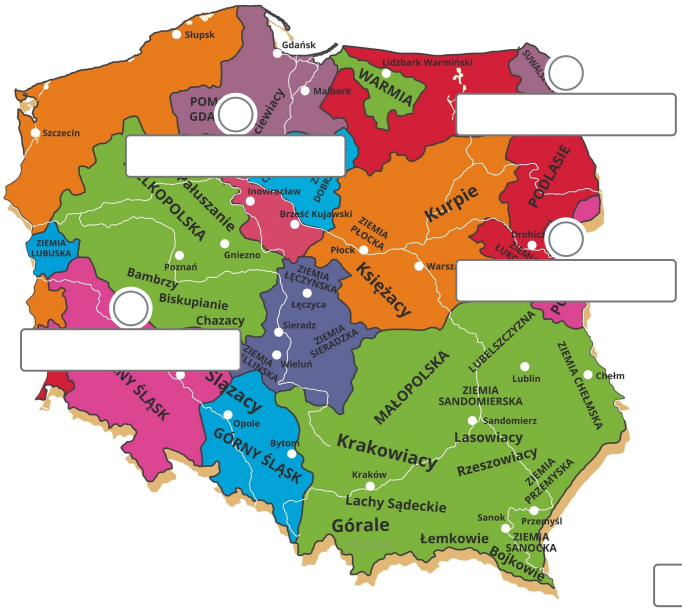
8

Obecnie Wielkopolskę zamieszkuje kilka grup etnograficznych: Bambrzy, Biskupianie, Olędrzy, Chazacy, Krajniacy, Pałuczanie, Mazurzy Wieleńscy i Tośtoki. Z Wielkopolską związane są legendy o powstaniu państwa Polskiego.

Mapa folklorystyczna Polski, online-skills, CC BY 3.0

Ćwiczenie 1

Wskaż na mapie Polski regiony folklorystyczne.

Kujawy | Podhale | Kaszuby | Mazury | Pomorze zachodnie | Łużyce dolne

Muzyka ludowa

> Muzyka ludowa, muzyka ludu, różnorodnie rozumiana w zależności od przyjętej definicji ludu. Nauka europejska nawiązywała do interpretacji pojęcia ludu pojawiającej się u Rzymian, którzy rozróżniali dwa znaczenia tego terminu: populus (wspólnota wszystkich obywateli) i vulgus (niższa warstwa społeczeństwa). Zainteresowanie muzyką ludową zaznaczyło się od epoki Oświecenia; powstałe wówczas definicje twórczości ludowej podkreślały moment zbiorowego tworzenia.
>
> *Źródło: red. Andrzej Chodkowski, Encyklopedia muzyki, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1995*

Cechą wyróżniającą polską muzykę ludową jest związek z życiem wspólnotowym wyznaczonym tak przez cykl rodzinny i kalendarzowy. Na cykl kalendarzowy zaś składają się rok liturgiczny i agrarny. Do cyklu rodzinnego zaliczamy, m.in.: pieśni chrzcinowe, kawalerskie, panieńskie, weselne, pogrzebowe, natomiast do kalendarzowego, m.in. pieśni adwentowe, kolędy, śpiewy dyngusowe, gaikowe, sobótkowe, pieśni żniwne i dożynkowe

Lubelszczyzna

Do najpopularniejszych instrumentów używanych na **Lubelszczyźnie** należały skrzypce, basy i bębenki. Oryginalnym instrumentem jest również suka biłgorajska – zrekonstruowana pod koniec XX wieku na podstawie akwareli Wojciecha Gersona, ponieważ do naszych czasów nie przetrwał ani jeden egzemplarz tego instrumentu. Do tańców Lubelszczyzny należą, m.in. cygan, mach, osa, polka podlaska, śpioch, reczka oraz oberek.

Posłuchaj kapeli lubelskiej w typowym składzie instrumentalnym: skrzypce i bęben.

1

Podróżniak starodawny
Wykonawca: Kapela Braci Bździuchów

Nagranie dostępne pod adresem https://zpe.gov.pl/b/PqElYapc8

Posłuchaj polki lubelskiej, granej przez autentycznego muzyka ludowego, zwróć uwagę na instrument solo.

1

Polka w wykonaniu artysty ludowego

Wykonawca: Bronisław Bida

Nagranie dostępne pod adresem https://zpe.gov.pl/b/PqEIYapc8

Ćwiczenie 2

Wskaż instrument, który słyszałeś w polce lubelskiej.

- ◯ skrzypce diabelskie
- ◯ skrzypce
- ◯ dudy
- ◯ harmonia

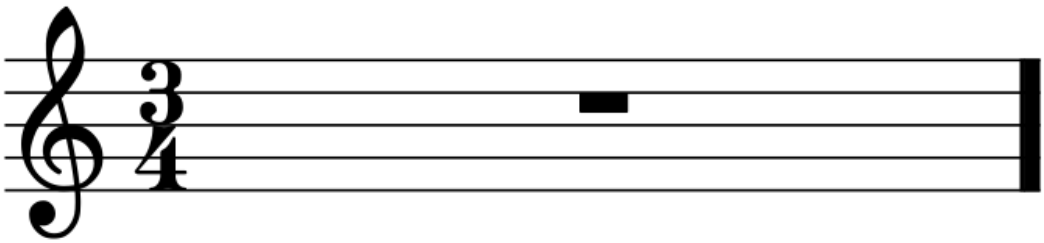
Jednym z tańców lubelskich jest *cygan* utrzymany w rytmie polki, tańczony parami w dwóch szeregach, najczęściej na weselach, wtedy prowadzony był przez parę młodą. Posłuchaj fragmentu tego tańca i śledź zapis muzyczny melodii.

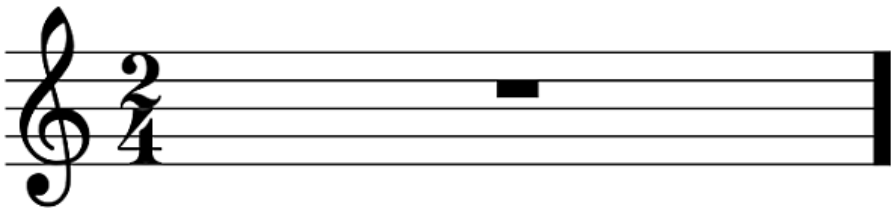
Ćwiczenie 3

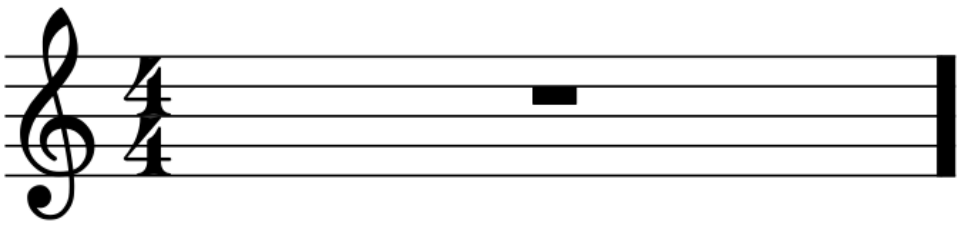
Nagranie dostępne pod adresem https://zpe.gov.pl/a/D119T0OeK

Na nagraniu Taniec lubelski „Cygan". Melodia jest szybka, skoczna, radosna. Liczy się na dwa.

Posłuchaj fragmentu melodii tańca *Cygan* i śledź zapis muzyczny melodii. Wskaż metrum, w jakim jest zapisany ten taniec.

Kaszuby

Chlubą Kaszubów jest ich mowa. Język kaszubski, w odróżnieniu od innych regionów w naszym kraju, jest żywy w mowie i piśmie. Znanym badaczem tego języka był Bernard Sychta (1907–1982), ksiądz z Sierakowic. Posłuchaj, jak brzmią kaszubskie nuty, czyli abecadło kaszubskie. Śledź tekst i obrazki.

Kaszubskie nuty to tradycyjna pieśń-wyliczanka, która stała się jednym z najbardziej rozpoznawalnych elementów folkloru kaszubskiego. Odtwórz Kaszubskie nuty jeszcze raz i spróbuj zaśpiewać melodię z tekstem. Pod tekstem oryginalnym znajdziesz tłumaczenie na język polski.

Kaszëbsczé nótë

To je krótczé, to je dłudżé, to kaszëbskô stolëca

to są basë, to są skrzëpczi, to òznôczô Kaszëba.

Òznôczô Kaszëba, basë, skrzëpczi,

krótczé, dłudżé, to kaszëbskô stolëca.

To je ridel, to je ticz, to są chòjnë, widłë gnojné.

Chòjnë, widłë gnojné, ridel, ticz,

òznôczô Kaszëba, basë, skrzëpczi,

krótczé, dłudżé, to kaszëbskô stolëca.

To je prosté, to je krzëwé, to je slédné kòło wòzné.

Slédné kòło wòzné, prosté, krzëwé,

chòjnë, widłë gnojné, ridel, ticz,

òznôczô Kaszëba, basë, skrzëpczi,

krótczé, dłudżé, to kaszëbskô stolëca.

To są hôczi, to są ptôczi, to są prësczé półtorôczi.

Hôk, ptôk, półtorôk,

slédné kòło wòzné, prosté, krzëwé,

chòjnë, widłë gnojné, ridel, ticz,

òznôczô Kaszëba, basë, skrzëpczi,

Kaszubskie nuty

To jest krótkie, to jest długie, to kaszubska stolica.

To są basy, to są skrzypce, to oznacza Kaszubę.

Oznacza Kaszubę, basy, skrzypce,

krótkie, długie, to kaszubska stolica.

To jest szpadel [rydel], to jest tyczka, to sosny, widły do gnoju.

Sosny, widły do gnoju, szpadel, tyczka,

oznacza Kaszubę, basy, skrzypce,

krótkie, długie, to kaszubska stolica.

To jest proste, to jest krzywe, to tylne koło wozu.

Tylne koło wozu, proste, krzywe,

sosny, widły do gnoju, szpadel, tyczka,

oznacza Kaszubę, basy, skrzypce,

krótkie, długie, to kaszubska stolica.

To są haczki [motyki do kopania ziemniaków], to są ptaki, to są pruskie półtrojaki.

Haczka, ptak, półtrojak,

tylne koło wozu, proste, krzywe,

sosny, widły do gnoju, szpadel, tyczka,

krótczé, dłudżé, to kaszëbskô stolëca.

To je klëka, to je wół, to je całé, a to pół.

Całé, pół, klëka, wół,

hôk, ptôk, półtorôk,

slédné kòło wòzné, prosté, krzëwé,

chòjnë, widłë gnojné, ridel, ticz,

òznôczô Kaszëba, basë, skrzëpczi,

krótczé, dłudżé, to kaszëbskô stolëca.

To je môłé, a to wiôldżé, to są jinstrumenta wszelczé.

oznacza Kaszubę, basy, skrzypce,

krótkie, długie, to kaszubska stolica.

To jest jarzmo, to jest wół, to jest cały, a to pół.

Cały, pół, jarzmo, wół,

haczka, ptak, półtrojak,

tylne koło wozu, proste, krzywe,

sosny, widły do gnoju, szpadel, tyczka,

oznacza Kaszubę, basy, skrzypce,

krótkie, długie, to kaszubska stolica.

To jest małe, a to wielkie, to są instrumenty wszelkie.

Tekst i tłumaczenie za: http://naszekaszuby.pl

Ćwiczenie 4

Nagranie dostępne pod adresem https://zpe.gov.pl/a/D119T0OeK

Fragmenty utworów ludowych. Nagrane są w następującej kolejności: Kaszubskie nuty, Cygan, Konik, Czerwone jabłuszko.

Posłuchaj fragmentów utworów i wskaż melodię *Kaszubskie nuty*. Odpowiedź zatwierdź podczas odtwarzania właściwej melodii.

- ◯ Fragment II
- ◯ Fragment IV
- ◯ Fragment I
- ◯ Fragment III

Kurpie

Tańce kurpiowskie zachowały się niemal w niezmienionej formie. Do najpopularniejszych tańców kurpiowskich zaliczamy: olender, trampólka, okrąglak, polka trzęsiona, fafur, powolniak, żuraw, wyrwas, stara baba, oberek oraz konik. Konik to prawdopodobnie najstarszy taniec kurpiowski, w trakcie którego tancerze naśladują bieg konia. Posłuchaj fragmentu tego tańca.
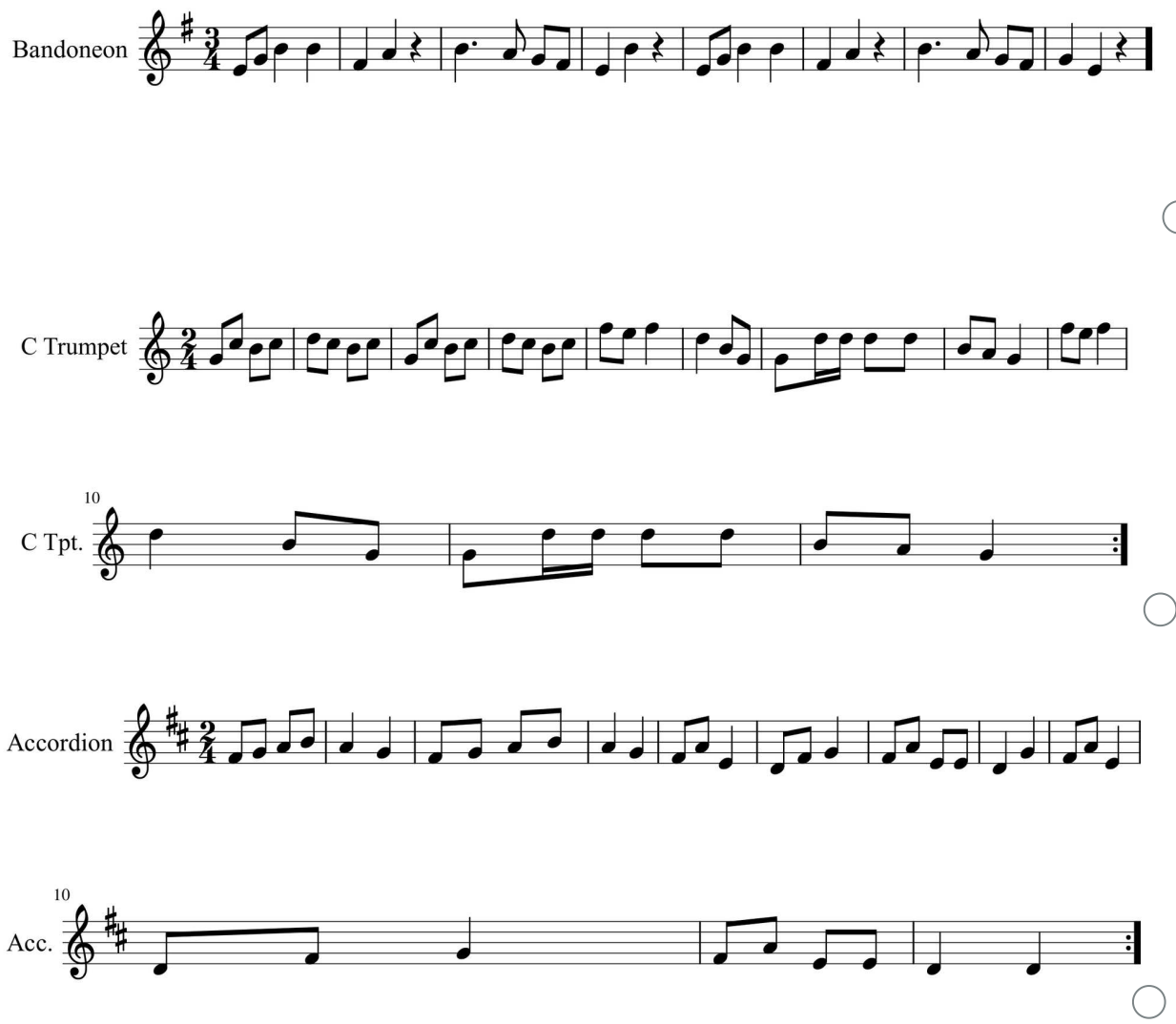

1

Konik, taniec kurpiowski
Nagranie dostępne pod adresem https://zpe.gov.pl/b/PqElYapc8

Ćwiczenie 5

Wysłuchaj melodii fragmentu tańca konik raz jeszcze i wskaż właściwy zapis nutowy.

Folklor górski

Najbardziej rozpoznawalny pośród folkloru w Polskich Karpatach jest folklor podhalański.

Kapela góralska składa się z prymisty, który na skrzypcach i przewodniczy kapeli, kilku innych skrzypków oraz muzyka grającego na basach, instrumencie podobnym do kontrabasu. Wcześniej grano także na złóbcokach i oktawkach. Charakterystyczną cechą w śpiewie są wysokie partie męskie.

Posłuchaj pieśni podhalańskiej *Idzie dysc*, zwróć uwagę na brzmienie instrumentów oraz partię wokalną.

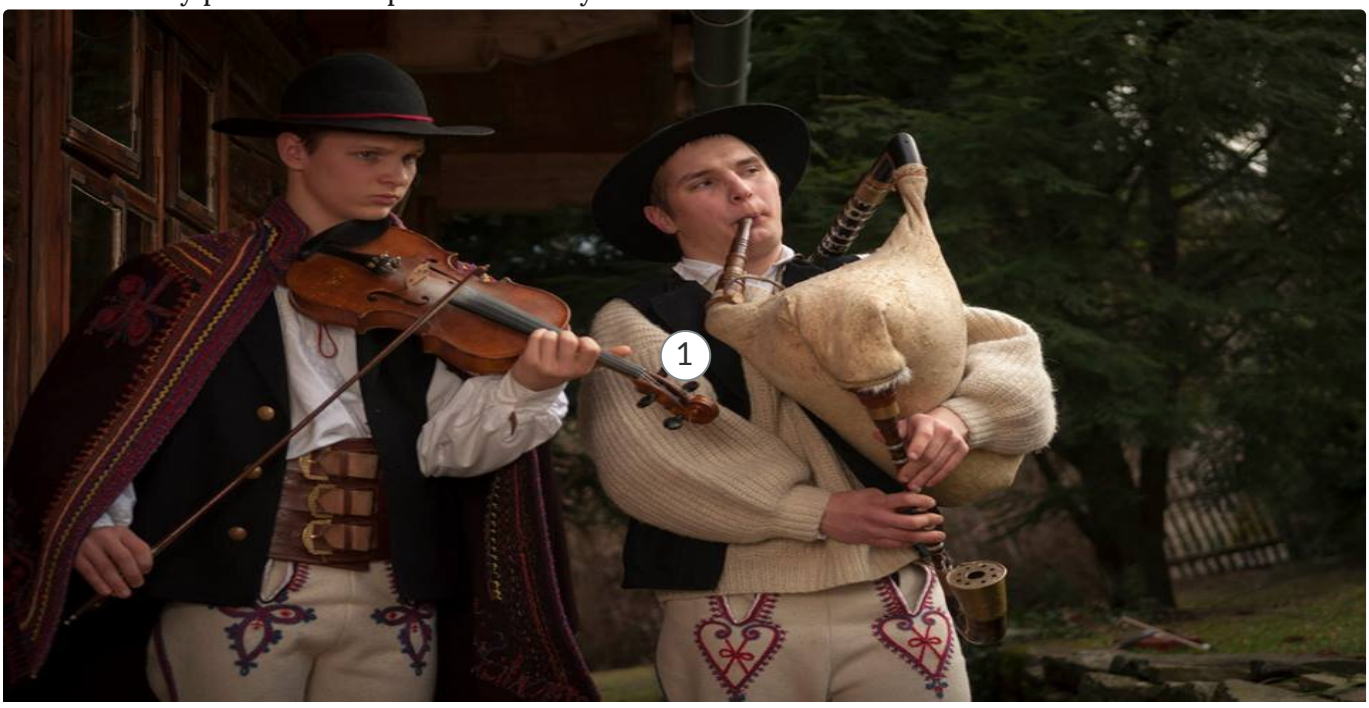

1

Idzie dysc
Wykonawca: Jakub Topór Grzybek
Źródło Muzyka Beskidzka

Nagranie dostępne pod adresem https://zpe.gov.pl/b/PqElYapc8

Wysłuchaj *Wiązanki melodii beskidzkich* i zwróć uwagę na instrumenty, użyte w tym utworze. Czy potrafisz rozpoznać nazwy obu instrumentów?

1

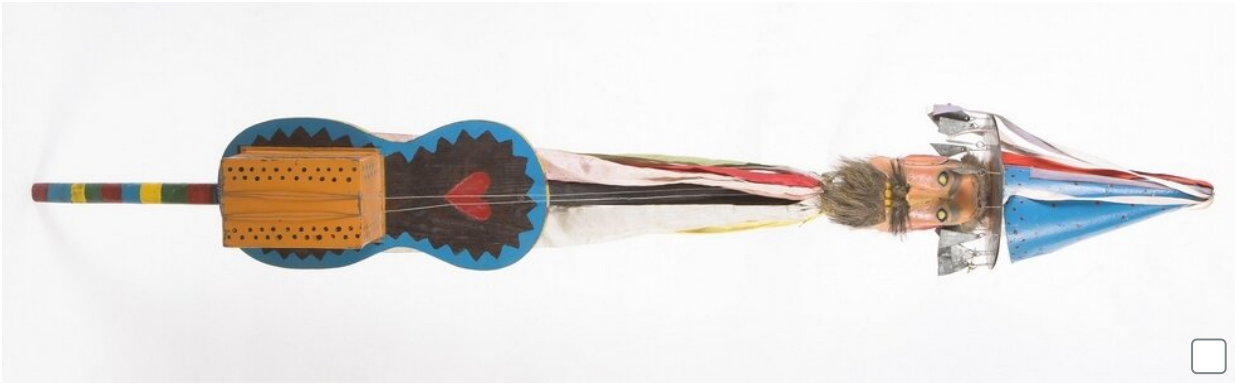
Wiązanka melodii beskidzkich
Wykonawca: Jan Kawulok i Zuzanna Kawulok

Nagranie dostępne pod adresem https://zpe.gov.pl/b/PqElYapc8

Ćwiczenie 6

Wskaż instrumenty wchodzące w skład kapeli podhalańskiej.

Kujawy

Ludowa kapela kujawska składała się z dwojga skrzypiec, basów, zwanych Maryną, i bębenka. Z czasem w skład kapeli weszły inne instrumenty, m.in. harmonia.

Najbardziej znanym tańcem regionalnym jest kujawiak. Utwory ludowe często wykonywane są przez innych artystów. Posłuchaj kujawiaka *Czerwone Jabłuszko* w wykonaniu Chóru i Orkiestry Polskiego Radia.

1
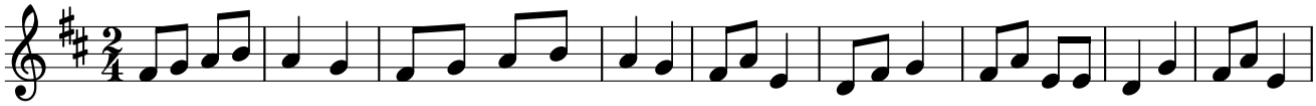
1
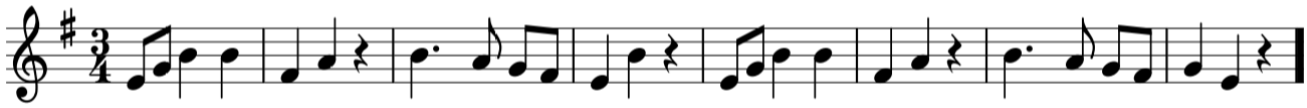
Czerowne jabłuszko
Wykonawca: Chór i Orkiestra Symfoniczna Polskiego Radia
Źródło: Echa Ojczyzny. Pieśni patriotyczne, ludowe i biesiadne
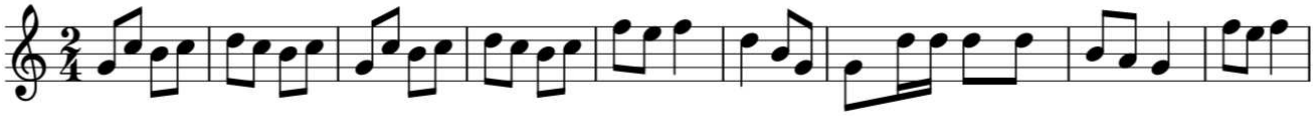
Nagranie dostępne pod adresem https://zpe.gov.pl/b/PqEIYapc8

Ćwiczenie 7

Wysłuchaj melodii a następnie wskaż fragment melodii kujawiaka *Czerwone jabłuszko*.

Stylizowana muzyka ludowa

Muzyka stylizowana to taka, w której twórca wykorzystuje pewne środki kompozytorskie charakterystyczne dla innej epoki, środowiska, czy też indywidualnego stylu innego kompozytora. Kompozytorzy na całym świecie często inspirują się muzyką ludową, tworząc kompozycje muzyki klasycznej, wówczas mówimy o stylizowanej muzyce ludowej. Wśród znanych kompozytorów polskich, którzy czerpali z muzyki ludowej, możemy wymienić takich twórców jak: Fryderyk Chopin (1810-1849), Stanisław Moniuszko (1819-1872), Henryk Wieniawski (1835-1880), Ignacy Jan Paderewski (1860-1941).

Posłuchaj kilka fragmentów utworów muzyki klasycznej, inspirowanych muzyką ludową.

1

Mazurek B-dur op.7 Vivace, autorstwa Fryderyka Chopina
Wykonawca: Otto Paul Riedel
Źródło: Frederic Chopin - Etüden, Nocturnes, Mazurken Und Minutenwalzer

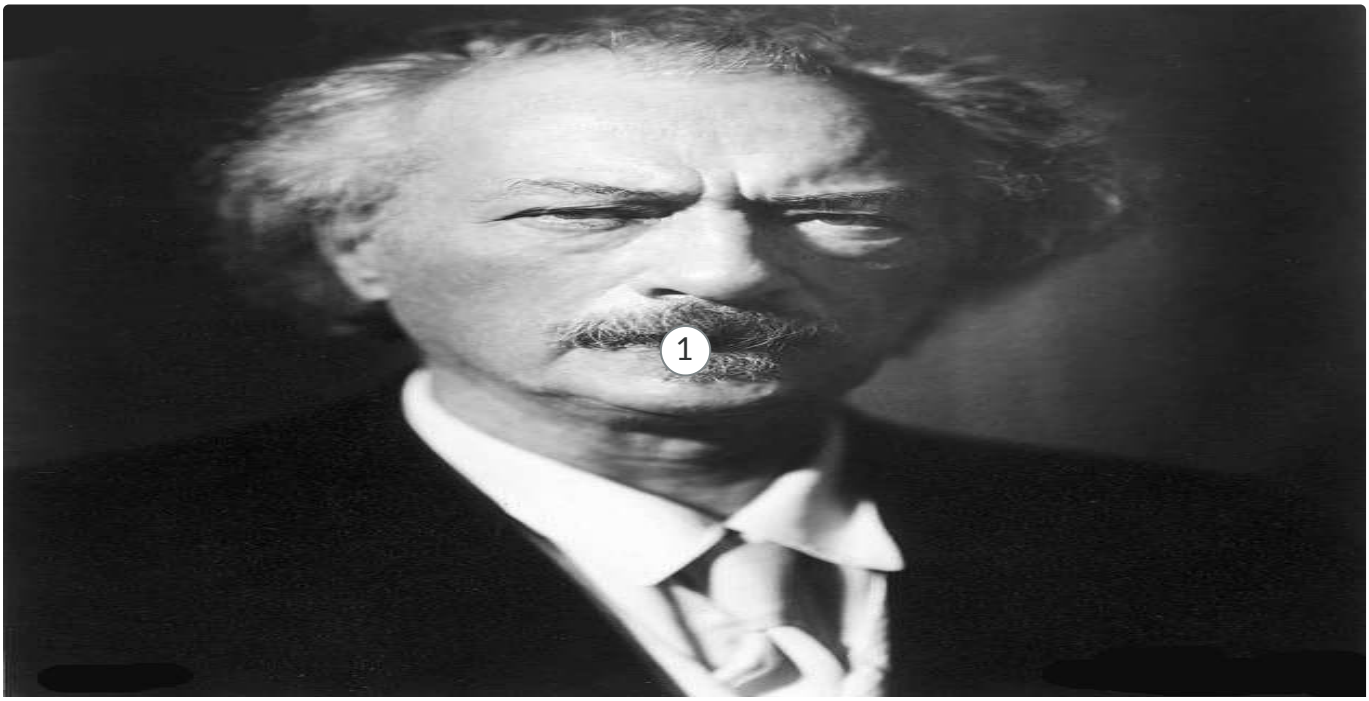
Nagranie dostępne pod adresem https://zpe.gov.pl/b/PqElYapc8

1

Kujawiak a-moll takty 1-44, autorstwa Henryka Wieniawskiego
Wykonawca: Muzycy z Akademii Muzycznej im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy

Nagranie dostępne pod adresem https://zpe.gov.pl/b/PqElYapc8

1

Krakowiak Fantastyczny, op. 14 nr 6, autorstwa Ignacego Jana Paderewskiego
Wykonawca: Muzycy z Akademii Muzycznej im. Feliksa Nowowiejskiego

Nagranie dostępne pod adresem https://zpe.gov.pl/b/PqElYapc8

Ćwiczenie 8

Nagranie dostępne pod adresem https://zpe.gov.pl/a/D119T0OeK

Nagranie Kujawiaka a-moll, autorstwa Henryka Wieniawskiego. Utwór wykonywany jest przez skrzypka i pianistę. Muzyka bardzo się zmienia, części smutne, rzewne i spokojne przeplatają się z częściami ognistymi, dynamicznymi. Utwór liczy się na trzy.

Nagranie dostępne pod adresem https://zpe.gov.pl/a/D119T0OeK

Nagranie Mazurka B-dur Fryderyka Chopina. Na nagraniu wykonany na fortepianie Mazurek. Utwór jest bardzo skoczny, radosny, ma charakterystyczny rytm. Utwór ma formę ronda: refren jest bardzo wesoły i energiczny - jego melodia wznosi się ku górze, kuplety są spokojniejsze.

Nagranie dostępne pod adresem https://zpe.gov.pl/a/D119T0OeK

Na nagraniu krakowiak fantastyczny op. 14 nr 6, autorstwa Ignacego Jana Paderewskiego. Utwór wykonany jest na fortepianie. Jest żywiołowy, wesoły, szybki, w metrum dwie czwarte. Nastrój utworu często się zmienia. Pierwsza część utrzymana jest w rytmie krakowiaka. Druga część jest nostalgiczna, trochę dramatyczna. Trzecia część jest powtórzeniem pierwszej z drobnymi zmianami.

Uporządkuj utwory muzyki stylizowanej w takim porządku, w którym będą odtwarzane.

Utwór 3	Henryk Wieniawski, *Kujawiak a-moll*
Utwór 1	Fryderyk Chopin, *Mazurek B-dur*
Utwór 2	Ignacy Jan Paderewski, *Krakowiak Fantastyczny*

Ćwiczenie 9

Wskaż polskiego etnografa, który działał w XIX wieku.

- ◯ Henryk Wieniawski
- ◯ Stanisław Moniuszko
- ◯ Oskar Kolberg
- ◯ Fryderyk Chopin

Ćwiczenie 10

Uporządkuj chronologicznie postaci kompozytorów.

- Henryk Wieniawski ⇕
- Ignacy Jan Paderewski ⇕
- Stanisław Moniuszko ⇕
- Fryderyk Chopin ⇕

Praca domowa

Ćwiczenie 11

Wyszukaj informacje na temat muzyki ludowej Twojego regionu i wpisz notatkę na ten temat.

Słownik pojęć

Agrarny

inaczej: rolniczy.

Basy

prymitywna ludowa wiolonczela o 2-4 strunach pełniąca funkcję instrumentu towarzyszącego.

Bęben

instrument z grupy membranofonów, składający się z korpusu i jednej lub 2 membran.

Etnografia

nauka opisująca tradycyjną kulturę różnych ludów.

Folklor

ogół elementów kulturowych danego regionu - muzyka, taniec, zwyczaje, przyśpiewki, czy powiedzenia. Folklor nabrał na znaczeniu w epoce romantyzmu, w której to kompozytorzy często w swoich pracach odwoływali się do kultury ludowej. Przykładem takiego zjawiska mogą być miniatury muzyczne - Mazurki, które tworzył Fryderyk Chopin.

Gajdy

instrument z grupy aerofonów stroikowych.

Harmonia

instrument muzyczny składający się z rozciąganego podczas gry miecha oraz z dwu klawiatur guzikowych.

Kapela

zespół muzyczny wykonujący muzykę ludową.

Oktawka

ludowy instrument muzyczny z grupy chordofonów smyczkowych, spokrewnione ze Żłóbcokami. Podobnie jak Żłóbcoki posiadają cztery struny i nie posiadają wcięcia w talii. Wyszły z użycia pod koniec XIX wieku. Pochodzą z rejonu Pienin.

Prymista

muzyk w kapeli ludowej grający główną melodię.

Skrzypce

instrument muzyczny z grupy chordofonów smyczkowych.

Suka biłgorajska

instrument smyczkowy, na którym gra się (skraca struny) techniką paznokciową.

Żłóbcoki

ludowy instrument muzyczny z grupy chordofonów smyczkowych (chordofony), zwany też gęślikami podhalańskimi. Instrumenty te są wykonywane z jednego kawałka drewna,

> nie posiadają wcięć w talii i posiadają cztery struny. Wydają ciche i piskliwe dźwięki. Obecnie instrument jest zastępowany skrzypcami.

Słownik pojęć opracowano na podstawie:

https://encyklopedia.pwn.pl/

red. Andrzej Chodkowski, Encyklopedia muzyki, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1995

Biblioteka muzyczna

1

Podróżniak starodawny
Wykonawca: Kapela Braci Bździuchów

Nagranie dostępne pod adresem https://zpe.gov.pl/b/PqElYapc8

1

Polka w wykonaniu artysty ludowego
Wykonawca: Bronisław Bida

Nagranie dostępne pod adresem https://zpe.gov.pl/b/PqElYapc8